

FELkészítés

Egy Afrikának szóló adásban népművelő negyedóra hangzott el a válás következményeiről.

A házások számára?

Nem. Az elvált szülők gyerekei számára.

Kik beszélgettek?

A riporter, egy válásra szakosított ügyvéd, meg egy válásra specializált lélekbúvár.

És mit mondtak?

Azt, hogy a válás a gyerekek számára káros.

Kárhoztatták az elváló szülőket?

Nem különösen. Csak azt említették, hogy vannak durva válások és békés válások.

És ajánlották-e, hogy ne durváskodjanak a házások, akik nem akarnak egymásból?

Nem minősítettek ilyenformán. Inkább azt mondták, akár durva a válás, akár békés, a gyerekek számára egyformán káros lehet.

Akkor is, ha békés?

Olyankor néha még inkább. Alattomosan káros lehet a békés. Nehezebb a panaszokat megfogalmazni, nehezebb kiszedni ezeket a gyerekből.

Nem lehet bennük hagyni?

Akkor beleeszik magukat a pszichéjükbe, akár a galandférgek.

Szóval, ostromozták a válókat, magát a válást is talán?

Hogy képzeld! Azt nem mernék, tömegek válnak manapság, a rádiósok széllel szembe nem, ugyan már. Inkább azt mondták, hogy a gyerekek legalább annyira árt, ha szülei, akik megcsömöröltek egymástól, nem mennek szét.

Az ilyeneknek javasolták a válást?

Nem javasolták ők semmit. Csak mondták, hogy ők is ártalmasok.

Mint azok, akik elválnak?

Mint azok.

És vannak egyáltalán nem ártalmasok?

Olyanokat nem említettek.

Szóval akkor minden szülő...?

Potenciálisan minden szülő.

Uramegek, akkor miért szülnék?
Erről nem nyilatkoztak.
És az ügyvéd? Meg a pszichológus? Ők nem adtak vezérfonalat?
Ők azt mondták, hogy hozzájuk érdemes fordulni. Ha már a gyermekek a károsodás lejtőjére kerültek.
Előbb nem lehet?
Előbb nem kérhetnek pénzt.
Hogyhogy?
Ők a károsodást javítják. Olyan ez, mint az autószerelés. Ha nincs baja az autónak, nincs mit javítani rajta. Nem javításért nincs mit zsebre rakni.
És ha megkezdődött a károsodás, csak nem látszik?
Azt ők honnan tudnák?
Hát ez zsákutca. Nem mondták?
Nem. Csak példákat soroltak.
Kiutat sem javasoltak?
Semmilyen. Csak éreztették, hogy ők most nem tréfadologgal foglalkoznak.
Hogy ők tudják, mi a fontos.
Valami teendőt azért említhettek volna. Még a halállal kapcsolatban is vannak javaslatok, noha azon igazán nem lehet segíteni. Itt pedig fontoskodva tehetetlenkednek.
Hát, én sem igen látom, lehet-e hasznosan kilyukadni bárhová. Mert, ugye, valami hasznosat szeretnél?
Igen, valami konkrétat. A többi nesze semmi.
De ha egyszer kivédhetetlen.
Biztos-e, hogy kivédhetetlen, csupán azért, mert azok ott hárman úgy állították be? A mai világ mindenre kigondol valami biztonságosat. Hogyan kell kivédeni a pestist, a balesetet, az atomháborút. Ha tudjuk, hogyan kell megelőzni a hasmenést, jóval ritkábban csinálunk be.
Mert tudjuk, hogy ami okozza, az ártalmas. Egyértelmű erről a felfogásunk. De mondhatjuk-e a válásról, hogy egyértelműen rossz? Legtöbb esetben szabadulásról van szó – egy elviselhetetlennek érzett helyzetből egy kevésbé elviselhetlenebbé. A válás inkább orvoslása egy mind súlyosabb károsodással fenyegető állapotnak.
Hát, ha nem a válás a rossz, hanem az, ami okozza, akkor azt a rosszat kell semlegesíteni. Előrelátóan.
Úgy gondolod, hogy a házasságot?
Nem általánosítanék ilyen vadul. Csak a rossz házasságra célzok.
Hogy képeled – rossz házasságra felkészíteni egy ifjú párt?! Elvennéd a kedvüket. A világon mindenütt éppen kedvet csinálnak nekik. A ceremóniával, a beteljesedő boldogság körüli általános örvendezéssel, az utódok legyártására buzdító selmás lelkendezéssel. Ha máskor nem, a menyegző napján piros betűsen egymásba olvad a család és az emberiség. Próbáld csak a továbbélés ünnepén kétségbe vonni magát a szebb jövőt. Károgasodat egyenként, együttesen és intézményesen fojtják beléd.
Szóval, a házasulók kedvét nem szabad szegni, az illúziókra szükség van, a körültekintő felkészítés nem lehetséges. Akkor viszont nem indokolatlan-e panaszkodni a válást elszenvető gyerekek pszichés károsodása miatt?
Mert az ilyen gyerekek mindenképpen áldozatok. Az élet áldozatai.
Nem inkább a szülőké, akik elhanyagolják a tájékoztatást?
Elég nekik a maguk kudarca, a kudarc miatti szégyenkezés, a kudarc hosszas leplezése a gyerekek előtt.
Miért kell nekik szégyenkezni, leplezgetni?
Hát nem ők együtt a hibátlan példakép? Magyarázat nélkül is minta magatartásra, nem böffentenek az asztalnál, nem pisálnak be, ha nagyon kell nekik, nem ordítva követelik tejbepapijukat, nem mászkálnak négykézláb a padlón, csak ha keresnek valamit, ami elgurult, nem lopják el egymás rágóját, nem dobálnak ra-

gádós cukorkát a szőnyegre, nem csurgatják le nyálukat a járókelőkre, gyerekvendégségben nem durrogatnak.

Amiről beszélsz, az illedelem. Mi köze ennek a kudarchoz? Nem fingva, bőfögve, bepössentve hagyják ott egymást, legfeljebb ordítanak kicsit.

Mondjuk, hogy a kudarc társadalmi. Ők ketten felelősséget vállaltak, hogy illedelemes (nem büzintő, nem bőfögő, egyéb gusztustalankodástól is tartózkodó) csemetékkel növelik a társadalom létszámát, és kedvező családi hátteret biztosítanak a csemeték társadalmi jelenlétének/tevékenységének előkészítéséhez. Innen nézve lehet azt mondani, hogy a kudarc érzését a felelőtlenségükkel való szembeütközés okozza. Hiszen nem teljesen kifogástalan portékát bocsájtanak a társadalom rendelkezésére.

Hát igen, ez kudarc, de miért kell leplezgetni?

Mert a portéka élőlény. Egyén. Egy ideig nem volt, aztán lett, Pontosabban nekik kiszolgáltatott, védtelen ivar- és petesejt volt, amiből ők egy embert, sőt ha mindenre füttyültek, több embert hoztak létre. Nőt, férfit, törpét, óriást vegyessen. Ez a személyes felelősség bizonyos fokig súlyosabb, mint a társadalmi. Mert a társadalomban töménytelen ember hemzseg, hogy egy-kettő hozzájuk jön vagy lejön belőlük, az eléggé elvont művelet és elhanyagolható mennyiség. Az egyénnek viszont valóságos, titkos belső világa van, nem könnyen kiismerhető, igényes, mérges, követelődző, hihetetlenül szorongó és sértődékeny. Ingerküszöbe a megszokásokhoz igazodik, a megszokások beállításával a szülők foglalkoznak. Ha ezek a megszokások felborulnak, akkor lóttak a kis személy biztonságérzetének, ha pedig ennek lóttak, akkor hiába minden cirógatás, rávigyorgás, hiába minden cupogás meg cumi. A szeretet nem minden, csupán egyik fontos tartozéka a megszokásnak, ennek az olajozott gépezetnek, amelynek bármelyik kereke, ha kilazul, a balhé rögvést kitöréssel fenyeget.

Szóval, ha már egy porszem miatt is támadhat működészavar, akkor a válás földrengés nagyságú károkozó – ezt akarod mondani? És hogy ilyen haddelhaddban már érdemes maszatozni, a felelősséget a másakra kenni, a kár következményeit alábecsülni – közben magukra a legkárvallottabb áldozat szerepét ruházni? Voltaképpen nem arról van-e szó, hogy abból a bajból, amit okoznak, leszdedik az önbecsülésükhöz szükséges sápot? Ami a gyerekeket illeti, velük ráérnek törődni, mikor maguk már túléltek a válságot.

Minden szentnek maga felé hajlik a keze. Emberi dolog. Meg aztán cselekedhetnének-e másképpen?

Ők talán bajosan abban a lelkiállapotban, amelyben háborognak. A társadalom viszont lehetne előrelátóbb.

Beszélje le őket a válásról? Beavatkozás lenne a polgári szabadságjogokba.

Inkább a gyerek esélyeit latolgathatná. Arra, hogy a szülei ütközését ne élje megrázkódtatásként.

De ha egyszer ez megrázza. Jó alaposan.

Mert félelmetesnek tartja, nem ismeri, nincs hozzászokva.

Hogy lehet egy gyereket ilyesmihez hozzászoktatni?

Egy az egybe persze nem lehet, közvetve viszont... Gondolj bele! Aki büntetésből nem kap tortát, az a klambó bög, legalábbis rosszul érzi magát. Próbálta-e valaki úgy megtagadni tőle a finom falatot, hogy az számára öröm lesz és elismerés? Egyszer-kétszer persze nem ül fel a fogásnak, de ha így szoktatják.

Mazochizmusra? A kommunisták is próbáltak ilyen módszerrel hatékonykodni, aztán mi lett belőle.

Talán nem jó a példa. De maga az elv nem téves. Ha egyszer a gyerek azért rémül el a válástól, mert a maga életében ismeretlennek, elképzelhetetlennek tartja, milyen lesz a magatartása akkor, ha nem ismeretlen fordulatról van szó és könnyen elképzelhetőről?

Úgy gondolod, hogy a szülők még akkor játsszák el neki a válást, amikor még nem is gondolnak rá? S attól nem tartasz, hogy addig jár a korszó a kútra...?

A szülőktől ebben a kérdésben semmi épkezlábat nem lehet várni. Hát akkor kitől? Elsősorban róluk van szó, és még sem lehet itt hasznukat venni.

Ha megvizsgáljuk, hogy miért nem, talán hozzáférünk valami magyarázathoz. Ők egy intézmény tökéletességét szavatolják. Közben esendő emberek. Tökéletlen jelzői egy hibátlannak feltételezett, hibátlannak elvárt jelentettnek. A szerep, melyet a világ rájuk szab, amelyet gyermekeik előtt kénytelenek eljátszani, nem különb a szentképekénél a katolikus templomokban. Pedagógiai célzatú illúzió. Ha a hívők rájönnek, hogy a valóság esendőbb, a glória csorba pakfong, a hívők megzavarodnak, a fiatal hívők pedig pánikoznak. Úgy érzik, összeomlik körülöttük a világ biztonságát adó rendje, az a rend, amelyben központi helyet foglaltak el az érettük élő felnőttek. Valósággal újraélik a születés rettenetét, nem tudják, mi az új hely, amelyik őket körülveszi, mi a francot keresnek ők benne, nem értenek belőle semmit. A csecsemő lassan megnyugszik, amikor odatartanak neki egy mellet, amely megmenti az éhségtől és garantálja, hogy nem neki kell a világgal törődnie, nem kell iszonyatosan vesződni a megértéssel. Hozzá hasonlatosan a válás bonyodalmaira ébredő gyerek a bizonyosból átpenderedik a bizonytalanba, egy váratlan helyzetbe, ahol azonban, a csecsemővel ellentétben, neki a világ idegenségét a maga valóságában meg kell értenie. Puffer nincs, közvetítő sincs olyan, aki a terhet magára vállalhatná. Szó mi szó, felnőtté kell lennie, idő előtt, készületlenül.

Készületlenül?

Mert nem készítette fel senki. Oktatásra gondolok, ahogyan az írásba-olvasásba bevezetik a kicsit az elemiben.

Állami oktatásról lenne szó?

Érdemes lenne megvalósítani. Ha azonban nem akarjuk kivárni a nehézkes parlamenti helybenhagyást, magántanfolyamokkal lehetne az utat egyengetni.

De hogyan?

Az oktatási anyag elnevezése „a másik mama, a másik papa” lenne. Azt tudatosítani a gyerekekben, hogy a szülőkön kívül, akiket szeretnek, csodálnak, akikhez ragaszkodnak, vannak szüleik, akiket nem ismernek. Mint az árnyék, úgy áll az Apu 1 mögött az Apu 2. Van úgy, hogy Apu 3 is ott lappang. Áll ez Anyu 1-re is: ki lehet venni mögötte az Anyu 2-öt, sőt nem egyszer Anyu 3-at. Aki megismerkedik a 2-es és 3-as sorszámúakkal, az többet nem kaphat ki az 1-estől. Ha a 2-estől vagy 3-astól kéri azt, amit az 1-es megtilt, azt különösebb kunyerálás nélkül megengedik neki. Szerencsés esetben parancsolgatás helyett kikérik a tanácsát, még szerencsésebb esetben a pisisek véleményére is adnak – ha az 1-es nem, akkor a 2-es vagy a 3-as –, előbb-utóbb valamennyien. Egyenlőként bánnak vele, nem kell kivárnia a felnőttkort. A szülőket pedig, akik beiratják csemetéiket a tanfolyamra, arról tájékoztatják, hogy ha ezek eredményesen végeznek, olyan edzettek lesznek, hogy apjuknak, anyjuknak nem kell a továbbiakban azért aggódni, hogy milyen lelki sérüléseket okoznak a kicsinyeknek.

Így elvontan nem is hangzik rosszul. De hogyan képzeld el a pedagógiai gyakorlatot?

Mondjuk vetítettképesen, szájbarágóan, színpadi eszközökkel. Mozgalmasan kell hatást gyakorolni, lekötni a serdülők figyelmét.

Igaz is, magánórákat tervezel vagy csoportos oktatást?

Az első éveken mindenképpen csoportosra gondolok, minél többen fizetnek tandíjat, annál hatásosabban lehet a technikai fogásokat fejleszteni. Kezdetben szerény eszközökkel kell boldogulnom, több mindent a tanulók képzeletére bízva. Szó sem lehet például arról, hogy valamennyi beiratkozott szüleit felvonultassam a képernyőn. Be fogom érni egy jellegzetes fiatal párral, melyből ezerfélélt lehet kivágni képes mellékletekből: menyezői jel-

mezbe lesznek bujtatva és sugároznak a boldogságtól. Elsötétül ekkor a terem, s egy lelkes bácsihang elmondja, hogy ez az egészséges nő és férfi, akik örök hűséget esküdtek egymásnak, egymásban lelték örömeiket, majd egyre inkább abban, hogy megcsinálták és világra hozták gyermeküket/gyermeküket. (A vetítést reklám szakítja meg arról, hogy aki bevezetést akar nyerni ennek az időszaknak a nyomós eseményeibe, annak potom összegért egy illusztrált broszúra áll rendelkezésére.) Ezek után lesz láthatóvá az érem másik oldala, ami a bemutatás voltaképpen tárgya. Egy kéz vörös bársonyfűgönyt von félre, utat engedve egy női árnyak, mely lábujjhegyen ruhásszekrényt közelít meg s ebben férfiholmik között kutat. Egy halom ing mögött rátalál arra a kotonos dobozra, melyet férje elvben azért vesz igénybe, hogy több kistestvér ne szülessen a családba. Révedezve számolja a készletet, s egyszerre csak ijedten sikkant, újraszámolja, az eredmény ugyanaz, s ekkor már gyűlölködve sziszeg. Jóval több gumi hiányzik, mint amennyit a férjével, vagyis apuval együtt fogyasztottak. Félelmetesen szikrázik a 2-es számú anyu szeme.

A bácsihang ekkor hivatalos stílusban emlékeztet statisztikákra, melyek szerint a világon minden nap több száz, sőt ezernyi apu használ feleségének engedélye nélkül mással kotont. Ezt félredugásnak nevezik. Noha látszatra nem nagy ügy, az egyházak s a feleségek üldözik. Egyes feleségek válóoknak tekintik. Bárkinék az apukája ki van téve a félredugás következményeinek.

A beíratott apróságok meglepetten, kicsit kukán hallgatnak. Mindig lesz azonban egykettő, aki belegondol. Az ilyen gyorsabb eszűek firtatni kezdik a példa egyoldalúságát. Megkérdik: csak apukának lehet félredugnia? A vetítövászonon megjelenik az előbbi kéz, és a félrevont függöny látni enged egy füttyörésző apukaárnyat. Fialat, derűlátó személynek tetszik, aki reggeli tusolás céljából a fürdőkádba lép. Mozdulata hirtelen megakad, s a kamera felnagyítja a zavarba ejtő látványt. Hosszú szőrszál kunkorodik a világos zománccon: kihívón kunkorodik. A füttyörészés abbamarad. Helyteleníti vajon az apuka, hogy nincs tisztára mosva a kád? Ingerülten két ujja közé csippenti a szőrt, közel viszi szeméhez, leviszi az ágyékához, nyilván hasonlítás céljából. Felhördül, visszadobja oda, ahonnan felvette, ami meglepő, hiszen van a fürdőszobában műanyag személtáda meg pláne vécékagyló, amelybe nyomtalanul lehúzhatná a voltaképpen jelentéktelen piszkot. S akkor tusolhatna füttyörészve.

„Csakhogy akar-e ő még tusolni, füttyörészve vagy másképp?“, teszi fel a szónoki kérdést a bácsihang. Majd pedagógiai hangnemre váltva kifejti, hogy apuka hatósági jegyzőkönyvbe akarja vetetni a szőrszálat mint bűnjelet. Mert ez az erős, feketén fénylő és kunkorodó szál bizonyíthatóan nem az övé,

hiszen az ő ágyékát inkább seszínű sörteszerűség borítja és nem olyan dúsan hullámzó drága prém, amilyent pont olyan kényes, kéjes női ujjak borzolnak vörös körmökkel, mint az anyué. Aki tehát félredugott a szépszörű alakkal, talán éppen a hitvesi fürdőkádban. Végül is a zománcban nem tett kárt, apuka mégis megszenteltelenítést emleget, mint az a sok ezer férfi, aki a statisztikák szerint ilyen szőrt talál hasonló fogcsikorgatással. Látszatra az eset nem érdemli meg, hogy ekkora feneket kerítsen neki, vagyis hogy kigyót-békát kiáltva rá bíróság elé hurcolja anyukát, akit a legáhitatosabb vággyal gusztált a menyegzői felvételen. És mégis.

Nyugtalan csend támad az osztályban. Rosszat sejtve az egyik nebuló megkérdi:

– Hányas számú anyukát és apukát láttunk?

- Kettes számút.
- Az anyémek egyes számúak.
- Te csak azt hiszed. Bármikor lehet belőlük kettes számú. Azért jársz ide, hogy felismerd őket, ha egyszer csak előjönnek.
- Az már nem lesz sem az én anyukám, sem az én apukám.
- Dehogynem. Fogd fel azt, hogy ilyenek is lehetnek, de megmaradnak anyukádnak és apukádnak, még akkor is, ha kitekerik egymás nyakát.

A kéz vonja máris el a függönyt, egy konyhaasztalnál veszekedő anyuka-és apukaárnyat lehet látni reggelizés közben, két oldalcopfot viselő lánykájuk társaságában. Apuka éppen azt vágja anyuka fejéhez, hogy hazudozó, mire anyuka a teáskannát vágja apuka fejéhez. A kanna darabokra török, ömlik a tea apuka fejről apuka pizsamájára, ő maga összecsuclik. A kislány sírva fakad. Anyuka vizsgálja az apuka fején növekedő púpot, előveszi a konyhakést és a penge lapjával próbálja visszazorítani. Szól a lánykának, hozzon alkoholt és gézt a fürdőszobából, mert vér is folyik. A kislány sírva térül-fordul, a csípős alkoholtól apuka feléled, kitántorog az előszobába, onnan egy ernyővel jön vissza, és „kezet mertél emelni rám, te cufka” kiáltással csépelni kezdi anyukát. A kislány sikoltozva cibálja teától csöpögő pizsamáját, mire apuka szelíden rászól: „ülj vissza szépen az asztalhoz”, anyuka pedig, miközben záporoznak rá az ütések, hasonló szelídséggel utasítja: „ne avatkozz a felnőttek dolgába”. – Változik a szín. Autó gördül az elemi iskola kapuja elé, láthatólag másodkézből vett, régebbi modell. Kiszáll belőle apuka, feje átlósan bekötve; szerető apukacsókkal küldi be a kislányt, aki vidáman szökdécsel befelé. Néhány óra múlva egy másik, elég lehurbolt jármű érkezik, benne anyuka nyakcsigolya-merevítővel; szerető anyukacsókkal fogadja az iskolából vidáman kiszökdécselő lánykát. Ennek nincsen már dupla copfja. A bácsi hang arra emlékeztet, a válópert intéző előljáró rendelte el, hogy rövidre vágják a haját. Néhány filmkocka mutatja, hogy kecses anyukakézzel és szőrös apukakézzel a két szülő hogyan rángatja maga felé copfjánál fogva a leánygyermeket, akihez, mint a képen látható, mindketten szenvedélyesen ragaszkodnak.

A már ismert csendet egy karikás szemű kislány töri meg.

– Az én szüleim is elváltak. Már nem verik egymást. Azt tetszik gondolni, hogy nekem így jobb.

– Mitől nem jobb neked?

– Attól, hogy hol az egyiknél, hol a másiknál alszom, és sehol se jól. Csak az iskolában tudnék igazából, ott meg a tanító néni lebarmol.

– Mert nem vagy felkészítve.

A kéz elvonja megint a függönyt. Láthatóvá most a tanfolyam felkészítő helyisége válik. Középen egy ágy, rajta egy kislány. Egy sámlin óriáscsengőjű ébresztőóra. Jobbról, balról ajtók nyílnak. Este tíz óra van. Egy ápolatlan szőranyu reggel hétre állítja be a csöngetést, fogmosópohárban nyugtatót ad be a fiúcskának és kimegy. Éjjel kettőkor betámolyog egy kaptatos szőrapuka, felveri kislányt és nehezen forgó nyelvvel faggatja arról, hogy mit tanult az iskolában. A kicsi félig nyitott szemmel rögtönöz, hasonló gombóc van a szájában. Apuka tölt magának és hajnali ötig nem hagyja abba. Akkor kimegy, álomba merülő fia pedig az istennek sem akar felébredni hétkor. De a szőranya rázza, vizes szivacsot nyom a képébe, diktálja belé a reggelit és lökdösi le a lépcsőn lehurbolt autójához, amilyen a válás következtében szűkösebb anyagi körülmények között élő szülők közlekednek. A kocsi nem indul el. Rohanás a villamosmegállóhoz. (Gyorsított vetítés.) Rohanás a busz megállóhoz, sínfelújítási munkálatok miatt. Egy hét múlva rohanás a pályaudvarra. A kislányt gümőkör gyanúja miatt a fővárostól távol, jó falusi levegőjű elemibe íratja be a két szülő, de a mozgalmas éjszakákat, reggeleket, estéket náluk tölti. Edzésben tartják. Eleinte egyre rosszabb bőrben hajszolódik a vásznon, később egyre jobb bőrben.

– Ugye ajánlatos a felkészülés? – kérdi a bácsi hang.

– Hányas számú ez a kislány? – kérdi a karikás szemű kislány.

– Ugye ajánlatos a felkészülés? – köti a bácsi hang az ebet a karóhoz. És kereskedelmien pergő nyelvvvel sorol további lehetőségeket:

– Fel lehet még készülni az eddigieken kívül istentagadó anyukára és bigott apukára, hazaáruló édesapára és besúgó édesanyára, talpnyaló apukára és egyenes gerincű hitvesre, cukros nénire és cukros bácsira, akik csak később tudják meg egymásról, hogy cukrosok, aidses édesanyára, aki elhallgatott aidsű édesapától kapta meg, és zokogva dühöng, rendőrőrmester anyukára és hamiskártyás apukára, libáskofa anyukára és illettanár apukára, impotens édesapára és fehérmájú édesanyára. Ők mind hajlamosak válásra, akárcsak a vérszomjas apukák és a növényevő anyukák, az egymás pénzét sikkasztó szülők, az egzaltált rágalmozók, és akiket ők méregkeverő hírbe kevernek, az egymásra fenekedők, a kegyetlenek, az alattomos mazochisták, a felfuvalkodott szadisták, a gyomorszagúak, a tapadós tenyerűek, a gombás hónaljúak. Az összeférhetetlen kedélybetegek. No és persze az orbáncosok és az allergiások.

– És az ő gyerekeik hányas számú gyerekek? – makacsolja meg magát a karikás szemű.

– Kettes meg hármas számúak – morogja zavartan a bácsihang.

– De mi egyes számú gyerekek vagyunk – figyelmezteti konokul a karikás szemű. S a többiek is a csoportban elkezdik mondani ugyanazt, sőt egy nagyobb kislány azt követeli, hagyják meg neki az első számú szüleit, azokat szereti.

Válasz helyett megjelenik a kéz, félre vonja a függönyt, azonban mielőtt megjelenne bármi, a gyereksereg beözönlik. Hiába ripakodik rájuk a bácsihang.

– Hátra! Takarodjatok kifele! Azonnal kifele!

Ők azért csak nyomulnak háborogva, visongva, a hang mögött a bácsit keresve. Be-be-rontanak a további függönyök mögé egy iszkoló alakot hajkurászva. Hol kicsi, mint ők, hol nyakigláb felnőt, az alak így próbál meglépni előlük, de amikor erre huss, akkor elébe kerülnek, mikor pedig arra huss, oldalról fogják közre, ő meg egy elesés közben lerántott kelmébe csavarodva vergődik. Könnyű préda ez a tetszés szerint nyújtható, zsugorítható gumiegyén. A gyerekek kérlelhetetlenül csikarják, ő meg kipukkad. Keze, mely a függönyöket húzgálta, szintén néma leffentyű. Hökkenten, sőt döbbenet hátrálnak a kicsiny üldözők, nem tudják, mit kezdjenek az élettelen testtel. A bácsihang is elhallgat.

Hosszú folyosó bejáratánál fekszik, kétoldalt ajtók sora. Az egyikben penészes arcú, lötytyedt bőré hölgy lép ki. Úgy fest, amilyenek egy növényevő anyukát lehet elképzelni, akin úgy lóg a ruha, mint egy csontvázon. Látva a kiskorú csoport zavarát, azt a felvilágosítást adja nekik, hogy akit ők leterítették, az most egy halott apuka, ő azért van itt, hogy felkészüljenek rá.

– Ne felejtsetek – teszi hozzá elnézően –, az imént még élt.

Ők nagy erőlködéssel próbálják felfújni, de nem sikerül. Bizonyítani akarják, hogy szeretik. Az se megy. Hátrálnak némán, rá van írva a képükre, hogy nem kérnek a felkészítésből. Az kellene nekik, hogy szeressék őket, de belátják, hogy nincs miért. Legálábbis ott, ahol vannak, nincs. Hát akkor el innen.

Nem mozdulnak, akár egy neves színdarab szereplői. Csak-hogy itt és most megszólal a bácsihang:

– Sápítózunk? Elvagyódunk? Épp amikor már felkészültünk?

Visszhangosan szól a bácsihang, vagy több bácsihang bömböl?

– Úgy megtáncoltatlak titeket, hogy attól koldultok. Kapjatok el, ha nem tetszik!

A hatás fergeteges: ez még mindig él, parancsolgat és leskelődik. A zsinórpadlásról néz, néznek le, több szempár is figyelni ingerült mozgolódásukat. Ők lent szabadulni akarnak, érzik a túlerőt, kínjukban táncra kelnek. Elhúzni messze innen, mint a darvak, átrepülni sziklás hegyen, tengeren és sivatagon, neki az életnek? Vagy felcsúrní a mennyezetig, ellepni a leshelyeket, kirángatni a bácsit, a bácsikat, és lincselni, lincselni, akit érnek? Egyelőre nincs eldöntve semmi, csak táncolnak. Felváltva egy kisfiú, egy kislány, megint egy kisfiú, megint egy kislány hosszú V alakban, mintha szállnának, pedig csak egy helyben topognak,

gyors járással, rövid léptekkel, a kisfiúk lábemeléssel, a kislányok karjukat magasra emelve, oldalt lengetve, ahogyan az élükre álló madárfejű kisfiú, aki ráadásul jó hosszú, merev lábszárral jött a világra. Ő krúgat is, mint szálltukban a darvak, amely hangot a költők hosszú, megigézõ hívogatásként is emlegetnek. Kezdõdõ szervezettség jellemzi a látványt a hol itt, hol ott szembeszökõ kétbalkezesség ellenére. Mintha a kijárat felé tájékozódna, holott az a bejárat. Igaz, hogy a vörös függönyök mindenfelé egyformák. Az élen táncoló körbeviszi õket, aztán hirtelen kört bont, s abból hirtelen folyosót nyit, mely keresztfolyosóba torkollik.

Felülrõl úgy látom, a folyosók üresen valakire várnak, és nem lennék meglepve, ha ebbe az útvesztõbe engem szeretnének becsalni. Illetve minket, mert nem tudják bizonyossággal, hogy egy vagyok-e vagy több. Tapasztalatlanok még, és máris ravaszkodnak. Ha becsörtetnék közénk, a függönyök rojtos végû zsinórjával fojtaná meg. Akár valamiféle Minotaurust. Akinek nem a vérét kell ontani, hanem a hangját elfojtani, szemét, soknak látszó szeméit kikaparni. Mágikus krúgatással próbálnak lecsalni, elhitetni, hogy felkészült csapatuk élére majd engem állítanak. Hát ezt õk csak hiszik, pancser kezdõk, bohó kis pöcsök. Vághatnak mézesnél mázosabb képet felém, mit sem érnek vele: megülök konokul a mestergerendámon. Ők meg a levegõt paskolva térdbõl rugaszkodnak felém, mint akik a világon semmiért sem válnának meg tõlem. Most már nem is lecsalogatnak, hanem felfelé iparkodnak, szívüket hozzám próbálják emelni nagy-nagy bizalommal, szívós szárnylengetéssel. Térdhajlítás, dobantás, már elsõre elérik a húszcentis magasságot, következõre még tíz centivel magasabbat. Ennél többre nem telik. Lenyúlhatnak a mélybe, ahol egymás hegyén-hátán szökellnek, ágaskodnak elbizakodottan. Megérintheznek bátorításul legalább egy kezet. De minek? Szárnyuk nincs, repülni úgysem tudnak. Sem mirekellõ kicsikék, nem elég nekik, hogy felkészítettem õket? Fentrõl, fejedelmi többsében. Magántanfolyamon. ■ ■ ■

Karátson Endre (Budapest, 1933): író, kritikus, irodalomtörténész. 1956 óta Párizsban él. A Lille III-Charles de Gaulle egyetem emeritusz professzora.

